

Ο χαρακτήρας της Επανάστασης του 1821.

Γράφει ο Μιχαήλ Τρίτος, Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ένας άνευ προηγουμένου βιασμός της ιστορικής αλήθειας με βασικό στόχο την ερμηνεία του αγώνα του '21 κάτω από το πρίσμα των παραγωγικών σχέσεων, των οικονομικών συσχετισμών και των ταξικών ανταγωνισμών. Η ταξική ερμηνεία της Επανάστασης του 1821 είναι απαράδεκτη ιστορικά, αφού αποξενώνει το μεγάλο αυτό εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα από τον κορμό της παραδόσεως και της εθνικής μας ιστορίας.

Η Επανάσταση του 1821 ήταν εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα και όχι ταξικός ανταγωνισμός για τους εξής λόγους:

1. Οι πρόκριτοι, οι ανώτεροι κληρικοί και οι Κοτζαμπάσηδες όχι μόνο πήραν μέρος στον αγώνα του '21, αλλά και πρωτοστάτησαν σ' αυτόν. Και γεννιέται το δικαιολογημένο ερώτημα: Πώς ήταν δυνατό οι ανωτέρω ηγέτιδες τάξεις να πάρουν μέρος σε ένα κίνημα εχθρικό προς τους ίδιους; Πώς ο λαός ακολούθησε επαναστατώντας αυτούς τους ιερωμένους και γαιοκτήμονες εναντίον των οποίων υποτίθεται ότι επαναστάτησε; Χωρίς την ολόθερμη συμμετοχή των προυχόντων και του κλήρου δε θα υπήρχε δυνατότητα εφοδιασμού του αγώνα με τρόφιμα και πολεμοφόδια. Δε θα υπήρχε δυνατότητα καθοδήγησης, διαφώτισης, διπλωματικών ανταλλαγών και διαπραγματεύσεως των ελληνικών δικαίων.

2. Στην περίπτωση της Φιλικής Εταιρείας όσο και αν προσπαθήσουν «οι αναθεωρητές της ιστορίας» με a priori σχήματα να μιλήσουν για ταξικές διακρίσεις δε θα το κατορθώσουν, γιατί η προσπάθεια της Φιλικής Εταιρείας δεν περιοριζόταν σε μια ορισμένη κοινωνική τάξη, αλλά ήταν μια σύνθεση όλων των τάξεων σε πανελλήνια κλίμακα. Στο παράρτημα του 1^{ου} τόμου του δοκιμίου της ιστορίας της Ελληνικής Επανάστασεως ο Φιλήμων έχει κατά-γράψει 514 μέλη της Φιλικής Εταιρείας με το επάγγελμα τους. Από αυτούς ήταν: 242 έμποροι, 123 γραμματείς εμπόρων, 30 δάσκαλοι, 5 νομικοί, 16 γιατροί, 3 φαρμακοποιοί, 6 λόγιοι, 27 ναυτικοί, 12 πλοίαρχοι, 15 κατώτεροι και 9 ανώτεροι κληρικοί, 41 στρατιωτικοί και καπεταναίοι κτλ.

Ιδιαίτερα σημαντική ήταν η συμμετοχή Αρχιερέων στη Φιλική Εταιρεία. Μεταξύ των ετών 1818-1821 όλοι σχεδόν οι Αρχιερείς έγιναν μέλη της Φιλικής Εταιρείας. Όσον αφορά την ποσοστιαία σύνθεση της Φιλικής Εταιρείας έχουμε τα εξής στοιχεία: κληρικοί 9,5%, αγρότες 6% και πρόκριτοι 11,7%.

Οι πλούσιοι πολέμησαν αδελφωμένοι με το λαό και ταυτόχρονα χρηματοδότησαν γενναϊόδωρα τον αγώνα. Ο Σέκερης πρόσφερε 10.000 γρόσια. Οι αδελφοί Αλέξανδρος και Δημήτριος Υψηλάντης και η Μαντώ Μαυρογένους δαπάνησαν ολόκληρη την περιουσία τους για την Επανάσταση. Ο Εμμανουήλ Παππός άφησε όλες τις επιχειρήσεις που είχε στη Βιέννη και ήρθε με τους γιους του στην επαναστατημένη Ελλάδα. Ο Ιωάννης Παπαδιαμαντόπουλος πρόσφερε όλο του τον πλούτο στον αγώνα.

3. Οι μαρτυρίες των ίδιων των πρωτεργατών του '21 αποκλείουν το χαρακτήρα της Επανάστασης του 1821 ως ταξικής. Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης έγραφε: «Η Επανάσταση η δική μας δεν ομοιάζει με καμμίαν απ' όσας γίνονται την σήμερον εις την Ευρώπην. Της Ευρώπης αι επαναστάσεις έναντίον των διοικήσεων των είναι εμφύλιοι πόλεμοι. Ο ιδικός μας όμως πόλεμος ήταν ο πλέον δίκαιος, ήταν έθνος με άλλο έθνος, ήταν μ' ένα λαόν...». Σε ομιλία του στην Πνύκα προς τους μαθητές του Γυμνασίου της Αθήνας ο Κολοκοτρώνης είπε: «Ως μια βροχή έπεσε εις όλους μας η επιθυμία της ελευθερίας και όλοι και οι κληρικοί και οι προεστοί και οι καπεταναίοι και οι πεπαιδευμένοι και οι έμποροι, μικροί και μεγάλοι, όλοι εσυμφωνήσαμεν εις αυτόν τον σκοπόν και εκάναμεν την Επανάστασιν...». Στα «Απομνημονεύματα» του Μακρυγιάννη διαβάζουμε: «Πατρίς, να μακαρίζεις γενικώς όλους τους Έλληνες, ότι θυσιάστηκαν δια σένα να σ' αναστήσουν, να ξαναειπωθείς άλλη μια φορά ελεύτερη πατρίδα, όπου ήσουν χαμένη και σβησμένη από τον κατάλογο των Εθνών. Όλους αυτούς να τους μακαρίζεις». Η προκήρυξη του Αλεξάνδρου Υψηλάντη της 24^{ης} Φεβρουαρίου 1821 είναι ενδεικτική του εθνικού χαρακτήρα της Επανάστασης: «Είναι καιρός, γράφει, να αποτινάξωμεν τον αφόρητον (τούτον ζυγόν), να ελευθερώσωμεν την Πατρίδα, να κρημνίσωμεν από τα νέφη την ημισέληνον δια να υψώσωμεν το σημείον δι ου πάντοτε νικώμεν, λέγω τον Σταυρόν, και ούτω να εκδικήσωμεν την πατρίδα και την ορθόδοξον ημών πίστιν από την ασεβή των ασεβών καταφρό-

νησιν... Ποιοί μισθωτοί και χάνοι δούλοι τολμούν ν' αντιπαραταχθώσιν απέναντι λαού πολεμούντος υπέρ της ίδιας ανεξαρτησίας;».

4. Ο εθνικός χαρακτήρας της επανάστασης του '21 φαίνεται και από το φιλελληνικό ρεύμα που καλλιεργήθηκε στην Ευρώπη και στην Αμερική. Εάν οι Φιλέλληνες δεν εννοούσαν την Επανάσταση ως κίνημα εθνικό, θα εκδήλωναν τόσο έμπρακτα τα φιλελληνικά τους αισθήματα, που πήραν και παγκόσμιο χαρακτήρα;

5. Οι διακηρύξεις των αντιπροσώπων της Α' Εθνικής Συνελεύσεως της Επιδαύρου, της Β' Εθνικής Συνελεύσεως του Άστρους και η προκήρυξη της Συνελεύσεως της Καλαμάτας του Μαρτίου του 1821 αποκλείουν την ταξική ερμηνεία της Επανάστασης του 1821. Στη διακήρυξή της η Α' Εθνική Συνέλευση της Επιδαύρου τόνιζε: «Ο κατά των Τούρκων πόλεμος ημών, μακράν του να στηρίζεται εις αρχάς τινάς δημαγωγικάς και στασιώδεις η ιδιωφελείς μέρους τινός του σύμπαντος ελληνικού έθνους σκοπούς, είναι πόλεμος εθνικός, πόλεμος ιερός, πόλεμος του οποίου η μόνη αιτία είναι η ανάκτησις των δικαίων της προσωπικής ημών ελευθερίας...».

Η Β΄ Εθνοσυνέλευση του Άστρους διακηρύττει σε ολόκληρη την υφήλιο τον εθνικό χαρακτήρα της Εθνεγερσίας του '21. «Καθώς ανήκει εις ανθρώπους κατοικούντας γην ηρωικήν... εις ανθρώπους πάτριον έχοντας τον βάρβαρον να καταπολεμήσιν και την πατρίδα να απελευθερώσωσιν».

Η προκήρυξη της Συνελεύσεως της Καλαμάτας του Μαρτίου 1821 κάνει σαφέστερα τα κίνητρα των επαναστατημένων προγόνων μας: «... με μίαν γνώμην ομοφώνως...να λάβωμεν τα άρματα και να ορμήσωμεν κατά των τυράννων...άπαντες πνέομεν πνοήν ελευθερίας...η κεφαλή μας...άλλο δε φρονεί ειμή την ελευθερίαν...Εν ενί λόγω όλοι απεφασίσαμεν ή να ελευθερωθώμεν ή να αποθάνωμεν...».

6. Το δημοτικό τραγούδι, που πάντα εκφράζει γνήσια και αυθεντικά τους πόθους και τις αγωνίες κάθε εποχής, μιλάει σαφέστατα για τον εθνικό χαρακτήρα της Επανάστασης του '21 και πουθενά δεν κάνει την παραμικρή νύξη για ταξικό ανταγωνισμό. Ενδεικτικά αναφέρω ένα δημοτικό τραγούδι, όπου φαίνεται καθαρά ότι τα κλεφτόπουλα κάθε άλλο παρά συνθήματα ταξικά ή κοινωνικά σκέφτονταν:

«Βασίλη κάτσε φρόνημα να γίνης νοικοκύρης

Και ν' αποχτήσης πρόβατα ζευγάρια και γελάδια...»

λέει η χαροκαμένη μάννα και το κλεφτόπουλο απαντά υπερήφανα:

«Μάννα μ' εγώ δεν κάθομαι να γίνω νοικοκύρης

Και να μαι σκλάβος των Τουρκών κοπέλλι των Αγάδων».

Είναι δυνατόν να ανακαλύψει κανείς στο διάλογο αυτό ταξικά ή οικονομικά κίνητρα;

7. Η Επανάσταση του '21 δεν ήταν ταξική, γιατί αστική τάξη δεν υπήρχε στην τουρκοκρατούμενη Ελλάδα. Η αγροτική κατά βάση οικονομία της εποχής εκείνης δεν άφηνε περιθώρια για σύσταση καμιάς ιδιαίτερης αστικής τάξεως και μάλιστα με δυνατότητα υποκινήσεως «αστικής» επανάστασεως. Η αστική τάξη βρίσκεται στα βιομηχανικά κέντρα. Όπως παρατηρεί ο Ξενοφών Ζολώτας, « η εκβιομηχάνισις της Ελλάδος αρχίζει από τον ιθ' αιώνα, αφού η χώρα μας παρέμεινεν εις το στάδιον της οικιακής οικονομίας εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων τοπικών μέχρις της ιδρύσεως του ελληνικού κράτους». Τα ίδια τονίζει και ο ιστορικός Απόστολος Βακαλόπουλος: «Αστική τάξη με

συνειδητά τα συμφέροντα και τις πολιτικοκοινωνικές επιδιώξεις δεν παρατηρούμε κατά την έκρηξη της Επανάστασεως μέσα στην περιοχή που αποτέλεσε αργότερα το ελληνικό κράτος».

Βέβαια, κανένας αντικειμενικός ερευνητής της Επανάστασεως του 1821 δεν αμφισβητεί ότι μεταξύ των επαναστατών υπήρξαν και έριδες και σπαραγμοί και διαιρέσεις εξαιτίας των οποίων κινδύνεψε πολλές φορές η Επανάσταση. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι το φαινόμενο αυτό πρέπει να ερμηνευτεί με ταξικά κριτήρια που επινοήθηκαν αργότερα. Η ερμηνεία των διαιρέσεων και των ερίδων του αγώνα πρέπει να αναζητηθεί στο ηθικό και ψυχολογικό πεδίο και όχι σε ταξικά ελατήρια, όπως θέλουν οι ντόπιοι εκφραστές του ιστορικού υλισμού.

Από όσα σε σύντομες γραμμές γράφτηκαν, φαίνεται καθαρά ότι ο αγώνας του 1821 ήταν μονάχα εθνικός. Ήταν αγώνας πίστεως και ελευθερίας, που γιγάντωσε το πνεύμα και πύργωσε τις ψυχές των Ελλήνων για τη θυσία, την πατρίδα και το Γένος. Όπως δε γράφει σύγχρονος Έλληνας στοχαστής «το 21 δεν ανδραγάθησε μια τάξη, μια κατηγορία ανθρώπων, αλλά άνθρωποι όλων των τάξεων και κατηγοριών, κινούμενοι όλοι από το κοινό ιδανικό της ελευθερίας και της εθνικής ανάστασης».

Πηγή : <https://www.pemptousia.gr/>